

Géczi János

Előszó a regényünkhöz

Zalán Tibornak

Karóra hever a lába előtt, azt nézem, nem az asszonyt, aki az elhullajtott tárgyat észre sem veszi a lépcsőfokon. Fémszíjas, amelynek a fél szája hiányzik.

– 9.15? – kérdezem, magam számára is váratlanul. Nem hajlok érte. Nem érdekel. Milyen más időt is mutatna?

A Balaton-felvidéki kisváros hajdani úrnője, a palota és a völgy nyári lakjának építtetője, az első magyar sertéstelep létrehozója s annak hasznát élvezője egy világos szőrű ölebet nevel, amelyet annyira kedvel, hogy elpusztulta után menten kitömeti, s a jószág ma is megbámulható itt, e városi múzeumban – mondja kora reggel az alagsorban, miután magamhoz intem az eltűnt lelet után kutatva, az asszony, akinek csuklóján ezt a karórát láttam, s aki hamarosan az asztalomon, arccal a múzeumi belsőt ábrázoló fényképnek hever, aki megette a krétafehér port, bár az számára nem okoz mégsem hőemelkedést, büntudatot pedig nem érez most sem, miként eddig sosem, és most is ő jelenti ki ezt, szóról szóra megismétli reggeli mondatát, a sokszemű, de egyetlen testű, oszthatatlan tömegeből kiszólva, utánam, hangosan, hogy halljam, megértsem s figyeljek arra, hogy rám szól valaki, éppenséggel ő, aki reggel még ott a gyönyörtől eltelve, magvaitól föltöltve lustálkodik a múzeumi tárgyak között, maga is mint a vizsgálatra várakozó, megőzésre érdemesített tárgyak gyűjteményi tagja, a hűvös üveggel leborított asztallapon, a saját, a munkámhoz rendszeresített teniszpályányi asztalomon. A kutya türelemmel fekszik, közönyös, semmi nincs, ami nyugalma megzavarná, és birkatürelmű a fekete belsejű szoba is, amelyben szorgos emberek járkálnak fel és alá, centimétereket jegyeznek fel a földre lehelyezett jelzőtáblák távolságáról, megvizsgálják a csillárról alálógó zsinagógát, a feltépett hasú dunyhát és fejpárnát, de nem közelítik a kiégett szoba és a külvilág határán heverő pincsit, amely mindent képvisel, csak azt nem, hogy ő maga rég nem egyéb néhány kiló, szőrös bőr zsákjában tartott, romlásnak induló, hamarosan bűdösödni kezdő kutyahúsnál. A szoba magában tartja az idegeneket. A járókelők tanulmányozásához megfelelően kiképzett, egészen széles ablakpárkány tartja a kiterült döngöt. A lépcsősor sokadmagammal engem, a várhegy az éjszakát, az éjszaka a csillogó-villogó, ámde aprópénznél nem nagyobb fényű égitesteket. Isten bámul itt minket, holott én magam mindig sejtettem, Isten nincs. A dermesztő gondolat, hogy ennyi pusztulás után bizonyos tanulmányokat el kell végezni, majd a kellő vizsgáldások és búvárkodások eredményeként tanulságot kell levonnom: hogy a világot nem olyanak ismerem, amelyre érdemes konklúziókkal reflektálni, magamat pedig nem érdemes olyanak tudni, aki felesleges dolgokkal foglalkozik. Nincs azonban akarat, amelynek ez idő szerint ellen tudok szegülni, s ez a testemet s a cseresznyemagnyivá elapadó lelkemet magában foglalni kapható kés őesti látáság, amelyet a füstszagú, lassan mozgó fekete levegő képvisel, azt sejte-

ti, hogy a közönyben, vállát nemtörődömséggel leborítva a csillagos paláttal, unottan álldogálva tán a lépcsősor tetején, kelletlenül és érzéketlenül itt van valahol a közelemben a Mindenható. Odalépek a kutyát bekeretező ablakhoz, az arcom éppen a kutyafej magasságában, nem kell hozzá lehajolnom, hogy belenézzek a közönnyel kíméletlenül bámuló szembe. Becsapódik egy autójátó, felberreg a motor, a kerekek surrogva forognak a kavicsos aszfalton. Leereszkedik a magasból a nagy fülű denevér, csapong, tarkómon érzem a szárnya szelét, miközben bámulom a kaucsukfekete orrú kiskutyát, akivel öregkori kedélybetegségét kezelte az élemedett korú szomszéd, akiről nagyalakú napok, hetek és hónapok tanulmányrajzait készíti, azzal csupán, hogy vele él, figyel és ügyel reá, és végezetül kivégzőjévé válik.

A sötét ház előtt, amelyet borostyánnal befutott terméskőből összerakott falazat véd, hosszasan téblábolok, nem találom meg az avított, s éppen ezért természetes kilincset, nem a rézlappal szegélyezett zárat, az apró, de láncra fűzött golyókkal hangsúlyozott kulcsot, se a mély, alján tépőzárás zsebemet a nadrágon, nem azt a helyzetet, amelyben némi fény vetülhet a villanyoszlop csupas villanykörtéjéből az ajtóra, s engem is azonosíthatóan lát, aki akar, ellenőrizendő, hogy nem ismeretlen valaki álldogál a többnyire lakatlan vendégház előtt, nem idegen kíván oda besurranók gyorsaságával behatolni, természetesen jogtalanul. A néma épület előtt téblábolok, amint téblábolni szokásom gyermekkorom óta minden iskolajárásra kötelezett napon az iskola előtt, a hivatalokba belépéshez, összeszedve a bátorságot a posta, a rendőrség, az anyakönyvvezető, az adóhatóság, a rendelő, a bank ormóttan háztömbje előtt, megfelelő erő gyűjtve, s minduntalan megrezzelve attól, hogy napról napra fogy energiám az ilyesféle várakozáshoz, nincs erőm az erőgyűjtésre, csak annak a révén, ha kiállok magamból és odaállok segítséget nyújtani magam mellé, mint aki nem elég erős ahhoz, hogy egyedül legyen. Azt kell gondolni, rám koncentrálni ilyenkor az egyszemű, kék, nappali, vagy a fekete, éjjeli ég.

A fény nyúlósan csorog utánam, alá a kertkapumnál bevégeződő, nedves lépcsősoron, zümmög a villanyoszlop lámpája, lassan folydogál fentről a tűzoltók szétlocsolta víz maradéka, tocsogok a házam előtt elterült tócsában, szemrehányással illetem magamat, hogy közönyös kíváncsisággal jöttem előbb el azon szomszéd lakó háza előtt, akinek oly készségesen segíték, amikor ebe halála miatt rémületbe esik, összegabalyodik benne sorsa minden magyarázata, hogy csöndemet megszakítva kilépek magányomból, előjövök a kertből, lehajlok hozzá és feltámogatom, s fellépelek, karját fogva, vele, a házáig a lépcsőn, magammal cipelve a megfulladt, minden izmában képlékeny, ujjaim közül szinte kifolyó kutyát, igyekezve, hogy ne legyen tolakodó részvétem, közönybe burkolva, ekként természetessé téve a segítségemet, s otthonában leültem, pohárnyi vizet nyomok a markába, a kutyát pedig óvatosan, mintha baja eshetne, óvatosan lehelyezem a lábához, a szétkopott, de továbbra is puhának maradt szőnyegre, s könnyed mozdulattal előrehúzom a két, körmei között is szőrös, ovális talpú lábát, s a térdeknél ráfektetem a kutya szépen formázott, kedves fejét, megigazítom a fölálló füleken a szőrt, hogy ekként dermedjen majd meg, ha elérkezik a hűlő test idejének e folyamata oda, így álljon be a hullamerevség, ilyen módon rendezem meg a végső mozdulatot, azt, amelyre majd a gazdája mint utolsó emlékezni fog. Éles hangon akkor kezd jajgatni,

amikor a kutya orrán át szivárgó vérre, annak cseppjeire ráfigyel, holott a szőnyeg menten felissza a vörös nedvet, de még ez a legóvatosabb hangja, mert lármásan zokog, sikoltozásának hangjaival összezúzza a lakás nyugalalmát, utánam suhan jajgatása vesszeje akkor is, amikor, nem bírva tovább méltatlan viselkedését, elköszönök tőle, kilépek a kicsinyke, fűvel gondosan bevetett, szagos cserepes virágokkal díszlő kertjébe, becsapom magam mögött, hogy jól hallja, elmegyek s egyedül marad, a kerti ajtót, és rohanok a magam helyére, de ahol aztán, a saját udvaromban, a hálószobámban, a saját éjszakámban is hallom, egészen hajnalig érzekelem a szipogását, a krakogását, a rívását, hallás után látom a könnyhullatását, s nem esik meg, miért esne, rajta a szívem.

Ahogy belépek s behúrom magamra és a kertre a kaput, hallom, nyitott tenyér csattan egy bádognakna bőbeszédű szájára. A hangok jóvoltából arról értesülök, hogy nem nagyobb az hétliteresnél, az edény egy-két deciliternyivel ha tágabb annál, s olyan az, hogy felülete egyetlen alumíniumlemezről formálódott meg. Egyetlen fémlémezről készítette a mestere, döntöm el nyomban a felmorduló, ablaküvegeket is megrezdítő hang alapján, kör alakúból, vékonyból, abból húzta és hajlította a forgó mintára, hogy végül szájukkal összeborított két, kúpos test alkossa a vizeskannát, amelynek tetejére széles, hengeres száj is kerül, miután az ezüstfehér alumíniumlapot karimaként felhúzta, kinyújtotta. Nincs a kannának eresztéke, egyetlen fémtáblából formázták ki, s a kannatestre szegecselt fül is úgy alakított, hogy a folyadék a szegecselésnél az edényből ne szivároghasson szerte. A kanna aljára külön készült peremes, félarasznyi henger illesztődik, hogy az edény ne kopjon, s a helyén, ahová bármikor is leteszik, biztonságosan álljon. S ismételten rácsap a szétnyitott, ötujjú és erős férfitenyér a kannaszájra, összepréseli az edény testébe foglalt levegőt, s az üreg tompán, mélyen, dobszerű hangon szólal meg, hosszan morog. S a sűrű hanghoz csattogó, magasabb hangok sora társul. Megered az eső.

Az eső, amely mindennap megérkezik e fennsíkon elterülő, mondhatni, Istenhez közelebb eső városba, azt hiszem: reggel és este, legyen az bármelyik évszakban, nyáron vagy télen, ekkor és akkor is pontban hatkor toppan be, úgy reggel, mint este, de majd fél óra után kilép a saját történetéből, hogy abba menten benyomuljon az égboltnak alávetett várost északról határoló hegyekből alázúduló szél. Ha nem régen élek is itt, de ahhoz elegendő ideje, hogy tudjam, az eső számos cseppjével itt évezredek óta ekként záporozik. S azt, hogy ha éppen nem esik, akkor fú a szél, így történik ez fényben és sötétben, hőségben, hidegben, napról napra, hétről hétre, évszázadról évszázadra. Ez a vidék sorsa, a maga folyójával és hegycsúcaival, összedobált házaival s magukba fordult városalakóival.

A felhőszakadás közepén, a kert tömör gyepében magára hagyott rigó ácsorog mozdulatlanul, s körbekerítik a fehérjükből szürkévé nedvesedett falak, a váratlanul setét kövekhez jutott kerítés, a cserépbe állított, suhogó növények és a hegyoldalról hajdan legördült és alázuhant, az agyagos talajba becsapódott s abban ragadt, most maguk köré levet eresztő vándorkövek. A sűrű esőben dermedten vesztegel az átázott tollú madár s figyeli a kannát különböző módon megütő kéz keltette hangokat, ahogy szaporázva érkeznek, magányosan és csoportban, hol összerendezetten, hol pedig rendezetlenül.

A behajtott ajtó fedezékében állva hagyom, hogy verjen az eső, csorogjon az arcomon a langyos csapadék, melegebb a testemnél. A tágra nyitott csőrű rigó lehunyt szemmel áll a félig víz alá került gyeppen, a rosszul megvilágított kert egyre inkább magába zárja, amint engem ugyanúgy magába fogad, e hely. Összeszűkül ez az udvar, mint az éhes gyomor.

A kannahangok döngenek és konganak, kotyognak, szaporázzák a szót és sercegnak. Akad köztük két kézzel teremtett, s olyan, amikor az egyik kéz ugyan nem kelt lármát, csak rajta fekszik az alumíniumtesten, de a másik kéz keltette hangot a rezonancia megváltoztatásával átalakítja, s olyan is, amikor a száj fölött hol megáll a kéz, miközben az edény öbléből kiárad a bömbölés, majd alá s fölé emelkedik, hogy a hosszú mondatokat szertetagolja, vagy azokat még rövidebbé szabdalja. A szájnylás időnként basszusban böfönt, amelyre ha ráütnek, fedett lesz, vagy félig, így is, úgy is húzást ad, ritmust kínál a zivatar esőkopogásához. És tovább szaporázza, hangok repkednek a kannaszáj – nyitott tenyérrel, majd a két ujjbegy közötti percekkel a karimán érintve – megütéséből, a tenyér aljának peremre, kannaaljra, kannatestre, kannaszájra csapkodásából, s hogy a kéz négy ujjá belenyúl a hangszerré váló víztároló edény szájába, csak a hüvelyk marad kívül, s ennek révén a fémtest ölébe beugró, majd visszahátráló hang megismétli önmagát. Majd pedig a nyak alatti cylinder, az oldal, az alj, a fül s a karima szólal fel, együttesen doboló kórúst alkotnak, mire aztán a hangok átváltoznak: a kanna, előbb függőlegesen, majd kissé megdűtve két láb közé lett szorítva, s a hangok égnek fel vagy égnek srégen, csengnek, csettennek, cserregnek, csörögnek. A jobb kéz adja többnyire a hangok hangsúlyát, mélyebbről érkeznek, teljesekek, három ujjbegytől kipergetetten, majd pedig a kisujj és a hüvelyk, együttes bádogfalhoz történő hozzákoppantás révén, kirázva, gyorsítva és monotonul. Két és három ujj váltakoztatásával, fülpergetéssel, középső ujjas dobogással, egész kézzel megütve, vastag hangon. Jobb kézzel fülre sújtva. Cylinder peremét lefogva. Egyetlen ütéssel számos hangot keltve. Teljes tenyérrel csattanva. Csettintgetéssel, fémesen, cifrázva. Kongva. Bongva. Éteri a hangzavar, a lélek hajlik fűz gallyaként erre meg arra, ahogyan az őrzöngő zivatar akarja. S a bal kéz a különböző felületeket megtapintva áthangolja az égi zenét.

– Megázik! – kiáltja a nő, aki oly készségesen adta át magából a testét s feküdt fel a dolgozószobám asztalára, túlüvölti a kannahangok zenebonáját – Megázik! – sivitja, s értem, hogy nem engem óv, nem rám vonatkozik kijelentése, mert a karján az eb teteme hever, halott majmocskának is tűnne, ha szemréseiben nem látnám ott a néhány pillanattal korábban megszemlélt, mereven előretékintő két, opálos kutyaszemet. Visszalépek a kapuba, s az ajtószárnyat magam előtt tolvá kinyomom az utcára az elképedt asszonyt, a kezében tartott kutyával együtt, s gyorsan kulcsra zárom az ajtót. – Megázik! – hallom az utcáról, a kőfal mögül, de az ég dobogópénekek a zenebonája magába olvasztja a kiabálást.

Amivel megosztom a házban a magányomat, a televízió megszólal. Vihartól szétdarabolt képeket nézek, a terroristák rádió-távvezérlésével működésbe hozott robbanószere kaszabolja ennyire szét a testet. Mondja a közönyös narrátor, hogy az antennával ellátott indítószerkezetre egy hajléktalan guberáló bukkant, 1991. december 26-án, Kispesten, a szemeteskonténerben. Húsz évvel ké-

sőbb, éppen ezekben a napokban, az érdeklődés e tárgy felé fordult. S egy óra iránt is, amelynek az üvege betört, szerkezete megsérült, s az óra számlapján a 09.35 rögzült. E két tárgy bűnjelcímkejével évtizede nejlonzacszkóban hever.

1991. december 23-án reggel, emlékeztet a televízió oknyomozó riportere, Budapest határában felrobbantottak egy Fiat Tipót. A gépkocsi plasztikus robbanóanyaggal, acélszegekkel és csapágygolyókkal megrakottan parkolt a Ferihegyi repülőtér közelében, az út szélére hózódva. Távírányítással hozták működésbe a Semptextet, s a detonáció az óra által rögzített időpontban következett be. Az elpusztítandó célpont azonban a négy jármű alkotta konvoj autóbusha lehetett, amelyben a Magyarországon átutazó, Izraelbe emigráló orosz zsidó családok tartózkodtak. Úti céljuk ezen a napon nem a légikikötő, hanem a közeli, egykori szovjet laktanya, amely tranzitszállásként működött. A következő napon indult volna velük a tel-avivi járat.

Most, egy másik kriminalisztikai ügy kapcsán, tudom meg a szétesett képű televízióból, azonosították a tettesek egyikét. A DNS-vizsgálat alátámasztotta azt a feltételezést, hogy egy 1999-ben Németországban agyonlőtt, amúgy német származású férfi azonos a Budapesten, a Ferihegyi repülőtér közelében végrehajtott robbantásos merénylet egyik elkövetőjével. A DNS-vizsgálathoz a feltételezett tettesek magyarországi tartózkodási helyéről gyűjtött minták szolgáltak alapul. A férfi nőtársának ki- és holléte a mai napig felderítetlen. A képeken, amelyeket a terrortámadás után készítettek, kör alakú lukak egy kiégett Zsigulin, a busz hátsó ülésein szétkaszabolt utazók, sérülések, a robbanás erejétől negyven métert repülő gépkocsimotor, a szétroncsolt karóra, a fél kilométeres körzetben betört ablakok némelyike.

A jégdarabok, amelyek megszólalnak az ablakokon, nem kannahangúak. Dobrokolnak, miként nagy patájú mének. Elzárom a televíziót, a szoba párával telített, bűdös levegőjétől izzadni kezdek, csurog a nyakamon a veríték. Zelmára ismerek az egyik képen, párnás, gömbölyű vállára az apró tetoválás miatt pontosan emlékszem. Zelma, bár magyar származású volt, orosz katonatiszt férjét követve elhagyta Magyarországot, s eltűnt a szemem elől. Parázként izzok, különlegesként, amelynek hevét és fényét nem az oxigén, hanem a levegőbe permetként feloldódó víz táplálja. A jégeső lehűti a levegőt, de testem heve nem csökken. Bejárom a kopár lakást, vizet iszom, itt és ott is szederjes csontvázakat rajzol az ablakok üvegére az esőlé, s ha nem is értem meg a történetet, aggályosan követem a sokalakos, váltakozó, ámbár szavakkal leírhatatlan jelenetek sorát. Természetesen nem találtam meg a múltba visszavezető utat sem, amelynek kezdetén egy óra hever, s egy darabka, kék festékkel megjegyzett női váll, csak belebonyolodom abba a labirintusba, amelyet az ítéletidő, a kertbe foglalt ház, a város satujába befogott vár s az abból alálógó lépcsősor, valamint a közelmúlt eseményei képeznek, s bár megadhatná, ez az útvesztő az értelmét nem kínálja fel a benne kóválygó figurának.